POSITION PAPER

Landelijke uniforme afspraken voor de winterkouderegeling

De kern

Niemand zou voor bescherming tegen levensbedreigende kou afhankelijk mogen zijn van de gemeente waarin diegene verblijft. Dat is nu wel zo, ondanks diverse internationale verdragen die een ondergrens stellen. Valente pleit daarom voor landelijke minimumnormen voor de winterkouderegeling (WKR).

Aanleiding

De huidige situatie: dezelfde winter, verschillende regels. De WKR is bedoeld als vangnet voor mensen, waaronder niet-rechthebbenden, die buiten slapen wanneer weersomstandigheden ontoelaatbare gezondheidsrisico's kunnen opleveren. In de praktijk verschilt de uitvoering per centrumgemeente sterk.

Dit blijkt uit het in maart 2026 verschenen onderzoek *In de kou gelaten – De praktijk van de Winterkouderegeling in Nederland* van Dakloosheid Voorbij! Het onderzoek onder 42 van de 44 centrumgemeenten, aangevuld met ervaringen van 70 dakloze mensen en signalen van 40 professionals, laat zien dat landelijke, uniforme afspraken over de WKR, met een landelijke financiering en een duidelijke minimumnorm voor toegang, openstelling, capaciteit, kwaliteit en begeleiding, ontbreken.

De WKR is een buitenwettelijke regeling, maar de mensenrechtelijke handreiking van PILP (november 2026) maakt duidelijk dat winteropvang geen vrijblijvende humanitaire keuze is. Gemeenten hebben weliswaar veel vrijheid bij het inrichten van sociale voorzieningen, maar die vrijheid heeft wél een mensenrechtelijke ondergrens vanuit meerdere internationale verdragen. Mensenrechten vereisen in ieder geval: permanente openstelling gedurende de winter, toegang overdag én 's nachts, universele en onvoorwaardelijke toegang zonder onredelijke eigen bijdrage, voldoende capaciteit en een minimale kwaliteit van de opvang. Gemeenten kunnen rechtstreeks op deze normen worden aangesproken. De Staat is primair verantwoordelijk voor de naleving van de verdragen.

Met opmerkingen [Kv1]: Link toevoegen

Politieke discussie

De verschillen zijn niet nieuw. In eerdere Kamerstukken is de problematiek al expliciet aan de orde geweest. In 2023 stelde het kabinet dat er geen landelijke standaard voor winteropvang bestaat. Hoewel de VNG een handreiking heeft opgesteld, behouden gemeenten beleidsvrijheid en zag het kabinet vanuit de stelselverantwoordelijkheid voor de Wmo geen mogelijkheid om landelijke standaarden op te leggen. Ook in juni 2024 werd deze spanning in het Kamerdebat benoemd. Staatssecretaris Van Ooijen erkende dat het feit dat sommige gemeenten permanente winteropvang hebben en andere niet, feitelijk tot ongelijkheid leidt. In december 2024 wezen Kamerleden opnieuw op de rechtsongelijkheid die ontstaat door verschillende voorwaarden voor de WKR, waardoor gemeenten naar elkaar kunnen wijzen.

Waarom dit position paper?

De politieke discussie duurt al jaren voort, terwijl de praktijk onvoldoende verandert. Valente vindt dat dit niet langer acceptabel is. Vanuit zorg en maatschappelijke ondersteuning is het niet logisch – en vanuit menselijk perspectief niet verdedigbaar – dat bescherming tegen levensbedreigende kou afhankelijk is van postcode en gemeentelijke keuzes.

Wat is er nodig?

1. Maak de WKR de hele winter beschikbaar

Valente pleit voor structurele openstelling gedurende ten minste de winterperiode, bijvoorbeeld van 1 november tot en met 31 maart. Steeds op- en afschalen op basis van weersvoorspellingen leidt tot onzekerheid voor bezoekers en hoge organisatorische belasting voor opvangorganisaties.

2. Leg een landelijke minimumnorm vast

Neem in de Wmo een grondslag op waarmee bij ministeriële regeling uniforme criteria kunnen worden vastgesteld voor openstelling, toegang en minimale kwaliteitseisen. Zo ontstaat overal in Nederland dezelfde humanitaire ondergrens, terwijl gemeenten ruimte houden om lokaal aanvullende voorzieningen te organiseren.

3. Maak bescherming tegen winterkou een recht

Deze aanpak sluit aan bij de bestaande verantwoordelijkheid van gemeenten voor maatschappelijke opvang, maar zorgt tegelijk voor de rechtsgelijkheid en duidelijkheid die nu ontbreken. Bescherming tegen winterkou mag niet langer afhankelijk zijn van gemeentelijke keuzes of postcodes.

Meer informatie: Maarten Hijink, directeur Valente · maarten.hijink@valente.nl

Landelijke uniforme afspraken zijn nodig

De humanitaire ondergrens moet in heel Nederland gelijk zijn.